

НАША ДОБРА ЗЕМЈА

СТАНДАРД ЗА ПРОИЗВОДСТВО НА ХРАНА

ВЕРЗИЈА 2016

**СТАНДАРД ЗА ПРОИЗВОДСТВО
НА ХРАНА НА
НАША ДОБРА ЗЕМЈА**

СКОПЈЕ 2016

Содржина

Пред стандардот.....	5
Победа на регионален натпревар	7
Вовед во стандардот	9
Што претставува Стандардот за производство на храна на Наша Добра Земја	11
<i>Главните елементи на стандардот</i>	<i>11</i>
<i>Заедничка визија.....</i>	<i>12</i>
<i>Транспарентност.....</i>	<i>13</i>
<i>Доверба</i>	<i>13</i>
<i>Хоризонталност</i>	<i>13</i>
Предностите на Стандардот	14
Органска сертификација (ОС) и Стандардот на Наша Добра Земја (стандардот) – како се разликуваат?	15
Ограничувањата на стандардот.....	16
Процесот на стандардизација и издавање на одобрение .	17
<i>Тимот за спроведување на стандардот</i>	<i>18</i>
Стандард за производство на храна на	
Наша Добра Земја.....	21
<i>Општи услови.....</i>	<i>21</i>
<i>Управување со хабитатот</i>	<i>21</i>
<i>Разновидност - Биодиверзитет</i>	<i>23</i>
<i>Вклученост на животните.....</i>	<i>23</i>
<i>Преоден период.....</i>	<i>24</i>
<i>Контрола на загадувањето.....</i>	<i>25</i>
<i>Зачувување на почвата</i>	<i>26</i>
<i>Зачувување на водата</i>	<i>26</i>

Стандардни услови за одгледување растенија,	
габи и алги	27
<i>Селекција на семенски, мицелиумски и</i>	
<i>посадочен материјал.....</i>	<i>27</i>
<i>Наѓубрување.....</i>	<i>28</i>
<i>Управување со штетници, болести,</i>	
<i>плевели и регулатори за растеж</i>	<i>29</i>
<i>Опрема, орудија, простории и</i>	
<i>садови за складирање и одгледување.....</i>	<i>30</i>
<i>Складирање и транспорт</i>	<i>30</i>
Стандардни услови за одгледување животни	32
<i>Услови за преод.....</i>	<i>32</i>
<i>Услови за одгледување</i>	<i>32</i>
<i>Раси и расплод</i>	<i>33</i>
<i>Исхрана на животните</i>	<i>33</i>
<i>Ветеринарни лекарства и препарати.....</i>	<i>35</i>
<i>Услови за пчеларство</i>	<i>36</i>
Стандардни услови за ракување, складирање и	
преработка на храната.....	37
<i>Општи услови.....</i>	<i>37</i>
<i>Складирање и чување.....</i>	<i>38</i>
<i>Состојки, додатоци и помагала за преработка.....</i>	<i>38</i>
<i>Преработка.....</i>	<i>40</i>
<i>Пакување и означување</i>	<i>40</i>

Пред стандардот

За Првата задруга на потрошувачи на органска храна Наша Добра Земја

Задругата на потрошувачи на органска храна Наша Добра Земја е Првата задруга на потрошувачи во земјата и е регистрирана во Април 2015 година. Задругата работи преку својата продавница во Скопје и на своите членови и потрошувачи им нуди единствено македонски хемиски нетретирани производи (во досегашното работење органски со национален сертификат).

Во 2016 година дефинираме свој стандард за производство на локална (македонска) хемиски нетретирани храна произведена според еколошки одржливи практики. Понатамошната соработка со производители ќе се одвива според овој стандард.

Како се појави потребата за Стандард за производство на храна на Наша Добра Земја?

Потребата за сопствен стандард за производство произлезе од општата потреба за сигурноста во квалитетот и гаранција за начинот на производство на производителите кои се продаваат во задругата преку модел, кој транспарентно ќе ги вклучи производителите, потрошувачите и останатите релевантни чинители на пазарот за хемиски нетретирани производи.

Главната водилка во процесот за дефинирање на овој стандард, претставуваше одговорот на прашањето “Како можеме да произведуваме храна без хемиски влезни елементи, на еколошки, но одржлив начин, локално?”

Се соочивме со фактот дека многу производители не се чувствуваат подготвени за органска сертификација, или им претставува дополнителен трошок и административна пречка, која не се во можност да ја сносат, а самите се прекрасни производители со многу искуство и почит кон природните процеси и добри познавачи на истите. Со цел да им се

овозвозможи да имаат пристап до пазарот, а и потрошувачите на задругата да добијат поголем асортиман на проверени хемиски нетретирани производи и да се сигурни дека производите се навистина такви, одлучивме да дефинираме наш стандард и начин на негова примена.

Стандардот е одобрен и усогласен со првата генерација на производители, кои учествуваа во неговата изработка.

Победа на регионален натпревар

Концептот за овој стандард и начинот на негово спроведување е резултат на реализиран проект за „Поддршка на мали маргинализирани органски производители“ во Македонија - за реализација на кој Првата задруга на потрошувачи на органска храна Наша Добра Земја освои награда на регионално ниво за Зелени Идеи и Филантропија 2015 година од Фондот на браќата Рокфелер. Наша Добра Земја беше првиот победник од Македонија во историјата на натпреварот и ни е особено драго што жирито ја препозна идејата и неминовноста за нејзина реализација.

Главната цел на проектот беше да се реализира финансиски и еколошки одржлив модел помеѓу локални производители, кои не користат хемиски средства, и нивна соработка со задругата Наша Добра Земја (директна соработка со потрошувачи). Поддршката кон производителите покрај можноста за пласман на производите произведени според стандардот, се однесуваше и на реализирана обука по Пермакултура во Скопје, која успешно ја завршија 5 производители („прва генерација“) и работни волонтерски активности кај нив со цел помош при имплементација на пермакултурен дизајн.

Овој стандард ги отсликува вредностите на Наша Добра Земја и истиот е од отворен карактер, т.е. неговата употреба е слободна под единствен услов - да биде цитиран неговиот извод (задругата Наша Добра Земја) при неговото користење.

Истиот претставува основна верзија, која ги дава насоките и главните вредности – се надеваме на следна реализација со цел продлабочување и проширување на неговата примена. Истиот е наменет да инспирира вклучување на нови производители, и реплицирање на моделот на поврзување, задруга – локални производители и во други градови во Македонија.

Соработката со граѓанската организација Зелената Арка во изработката на стандардот и во реализацијата на проектот генерално, беше непроценлива. Соработката и поддршката со граѓанската организација АРНО (организатор и спровдувач на натпреварот и проектот следствено на национално ниво) беа на завидно ниво.

Поради рестриктивноста на македонскиот Закон за органско земјоделско производство, кој не дозволува користење на зборот „органско“ доколку не станува збор за сертификација преку сертификациско тело, зборот „органско“ нема да се користи во контекст на производи произведени според пермакултурните принципи (подобро од органско, или “beyond organic”) согласно овој стандард. За таа цел, ќе ја користиме фразата производи произведени без хемија.

Вовед во стандардот

Органските производители ширум светот над педесет години развиваат методи преку кои можат да понудат гаранција за органскиот интегритет и да ги стандардизираат своите производи. Денес во Република Македонија постојат сертификациски куќи и Закон за органско земјоделско производство, според кој се издаваат сертификати за органски производи на производителите, кои ги исполнуваат условите.

Органското производство не треба да претставува само етикета; истото треба да го поддржува биодиверзитетот во природата, позитивно да влијае на намалување на еколошкиот отпечаток од човековата прехрана, да придонесува кон поврзување на локалните заедници од општествен и еколошки аспект (пример за еколошки отпечаток на производ, кој е со органски сертификат, а е увезен наспроти тој локално произведениот свеж доставен до конзументот кој е во непосредна близина). Многу често се случува органските производи да бидат произведени на големи монокултурни површини (кои не поддржуваат биодиверзитет), со увезени органски препарати (одлив на средства од локалната заедница, загадување преку транспорт, пакување) и продадени во други земји. На тој начин, органското движење не ја остварува својата цел – органското производство на храна не успева позитивно да придонесе кон намалувањето на еколошкиот отпечаток; се случува токму спротивното – органската храна се претвора во тренд, кој можат да си го дозволат само мал број конзументи со еднаков негативен еколошки отпечаток. Дали тоа беше инцијалната цел на органското движење, или пак бизнисите видео растечки тренд на нов пазар и вмешаа прсти, така што сега се е тема на маркетинг и консумеризам?

Во светот моментално се одвиваат голем број на дебати, се склучуваат договори и иницираат проекти со цел токму на органскиот основен стандард да се воведат компонентата

на одржливост, која најчесто не е присутна главно поради комерцијализација на процесите (увоз-извоз, трговија, задоволување на зголемената побарувачката, и сл). Некои земји тоа го прават формално и поставуваат повеќе видови на сертификати, кои се национално признаени, а истите придонесуваат кон еколошката одржливост на производството (и истите имаат право да го користат националното лого за органски производ), а некои земји тој процес уште го немаат регулирано, меѓу нив се вбројува и Македонија.

Во Наша Добра Земја сметаме дека органската храна треба да биде достапна до локалното население, по што пофер цени за таа цел, одгледана на помали, разновидни површини, во локални услови и да биде доставувана директно до конзументите, кои по можност е најдобро да ги познаваат лично производителите. Овој пристап подразбира не само административна сертификација, туку и поблизок и доверлив однос со производителите, а и со самата природа преку тоа.

Од тие причини, се појави потребата за развој на паралелен систематизиран стандард заснован на критериуми што се разликуваат во неколку погледи од критериумите врз кои се засновани сертификатите за органско производство. Односно, преку овој стандард правиме обид да ги надополниме критериумите, во смисла зачувување на биодиверзитетот, подобрување на еколошкиот отпечаток и подобрување на еко-одржливоста во процесот на производство. Дополнително, стандардот нуди една силна општествена компонента на директно поврзување на производителот со потрошувачите и директно вклучување на двете страни при контрола и сертификација на производителот, а со тоа и грижа за развој на локалните заедници.

Што претставува Стандардот за производство на храна на Наша Добра Земја

Овој стандард е иницијатива со цел обезбедување на квалитет на храната и постигнување на еколошки мерки, методи и начини за производство на храната. Стандардот делува локално, со нагласок на учеството (партиципацијата) на производителите и потрошувачите подеднакво, во развојот и одржувањето на самиот стандард, и гаранцијата за производство без хемиски средства.

Овој стандард е заснован на активното учество на вклучените страни и се развива благодарение на заемна доверба, општествени вмрежувања и размена на знаења и искуства. Стандардот е составен од неколку основни елементи што ги поткрепуваат партиципативниот пристап, отвореноста, заеднички споделената визија, транспарентноста, рамноправноста, грижата за животната средина и довербата.

Главните елементи на стандардот

Учество на што повеќе субјекти

Партиципативниот пристап е суштински и движечки аспект на овој стандард. Клучните засегнати учесници - производителите, потрошувачите, членовите на Наша добра земја и останатите, како на пример граѓанските организации – треба да се активно вклучени во почетниот дизајн, во понатамошниот развој и дејствувањето. При дејствувањето, одржувањето и примената на стандардот, сите засегнати (вклучително и производителите) се активни двигатели во процесите на одлучувањето. Покрај неопходната

вклученост во одржувањето и примената на стандардот, сите засегнати, особено производителите се ангажирани во постојано продолжителен и јасно структуриран процес за стекнување нови знаења, што им овозможува да ги подобрат своите производни практики. Процесот на постојано учење вообичаено е структуриран во облик на курс по пермакултурен дизајн, што подразбира теориски дел и практични вежби.

Заедничка визија

Многу е важно сите вклучени релевантни страни во процесот (производителите, потрошувачите, граѓанскиот сектор) да ја споделуваат визијата што овој стандард треба да ја постигне. На тој начин сме сигурни дека сите инволвирани се застапуваат за негова имплементација и воведување.

Нашата визија е:

Во духот на природното производство на храна, прифаќаме дека сите живи суштества се дел од еко системот, како и самиот човек, и она што го користиме од природата и го споделуваме со останатите живи суштества треба да го надополниме подеднакво со цел да не нарушиме ничиј хабитат и да не предизвикаме негативно влијание со своите дејствија. На овој начин се приклонуваме кон пермакултурно производство и градење на меѓусебни односи во организацијата за овој стандард ко, и ќе ги негуваат овие вредности долгорочно.

Транспарентност

Со цел стандардот да биде доверлив, се стремиме кон целосна транспарентност во процесот. За таа цел, на веб страната www.dobrazemja.org ќе ги објавуваме информациите за производителите, кои го имаат добиено одобрението за производство, начинот на функционирањето на целиот модел, како и контакт за повеќе информации доколку сакате да земете учество.

Доверба

Целата идеја позади стандардот е на производителите да им се верува, а дека самото одобрение е верификација за таа доверба. Сметаме дека во голем дел, нашата транспарентност придонесува до зголемена доверба. Подолу во овој документ е наведен начинот на кој секој производител се стекнува со одобрение согласно стандардот, и кој е начинот на контрола.

Хоризонталност

Моделот за спроведување на стандардот нема хиерархиска поставеност; сите улоги се волонтерски и ротирачки. Мандат за секоја улога е 1 год. Секој член бара своја замена, доколку сака од било која прилина да отстапи од тимот за имплементација.

Предностите на Стандардот

Во рамките на стандардот, производителите и потрошувачите имаат целосна контрола над процесот за стандардизација и така може да создадат и одржат веродостоен и ефикасен систем за обезбедување на квалитетот и сигурноста во производството на храната.

Најважните придобивки од примената на овој стандард би биле:

- Административно и финансиски
- Намалување на трошоците преку меѓусебен надзор;
- Социјално
- Заемното признание и поддршка меѓу сите засегнати учесници кое овозможува поефикасно вмрежување со цел да се подобри производството и маркетингот;
- Производителите и потрошувачите имаат можност заедно да ги развиваат своите производствени, организациски и лични капацитети;
- Потрошувачите добиваат отворен пристап до производителите и нивните парцели, не само за увид и надзор, туку и за стекнување нови знаења, како и можност за доброволна помош на производителите;
- Членовите на задругата и останатите потрошувачите се најчесто вклучени во процесот на производството и верификацијата на квалитетот;
- Непосредниот однос меѓу сите засегнати учесници нуди поволна подлога за одржување на личната и заедничката одговорност во поглед на квалитетот на производите, прифатливоста на цените (и за производителите и за потрошувачите), како и за начинот на производството.
- Еколошки
- Овој стандард се концентрира да обезбеди природна и ресурсна одржливост т.е. да врати што е земено од природата при производството.

Органска сертификација (ОС) и Стандардот на Наша Добра Земја (стандардот) – како се разликуваат?

Идеолошки, Стандардот на Наша Добра Земја се разликува од ОС на тој начин што во начинот на кој се стекнува одобрение според стандардот и неговата целосна имплементација рефлектира партиципација од што повеќе чинители како и хоризонтална поставеност. Стандардот вредносно се заснова на лична одговорност според начинот на кој некој производител произведува и живее, а истата потоа е поддржана и имплементирана според моделот на овој стандард. Очекуваме дека со текот на времето, одговорноста и совеста на производителот ќе се зголемува, а тоа ќе се случи со помош и преку поддршката на останатите чинители кои го реализираат стандардот.

→ Технички, ОС и стандардот имаат доста сличности – и двата пристапи имаат механизми преку кои се контролираат и докажуваат договорените практики на производство, двата пристапи имаат свои стандарди.

→ Други разлики, кои ги имаат се согледуваат во тоа дека преку овој стандард настојуваме да има што помалку администрација, и ОС може да биде доста поскап процес.

→ ОС не вклучува одржливост и долгорочност со внимание кон еколошкиот отпечаток на практиките, туку се фокусира на производство користејќи прифатени и дефинирани средства за истото, без да условува за нивно локално потекло и одржливост.

→ Учество на локални учесници кои се познаваат и влијаат на довербата во процесите;

Ограничувањата на стандардот

→ Овој стандард е применлив исклучиво локално во рамките на заедници што може да се организираат и да дејствуваат како групи со релативно мала просторна оддалеченост, за да се овозможи редовен и непосреден увид и проверка.

→ Стандардот е применлив за постапките на сопствениците на земјоделските стопанства само за начинот на одгледувањето на растенијата и животните, но не и за преработката на истите. Стандардот може да понуди само препораки во однос на складирањето и транспортот на производите.

→ Влезните суровини во земјоделското стопанство треба посебно да се одобруваат во рамките на секоја група што го применува овој стандард и поединечните одобренија не може да се сметаат за општо прифатени и важечки за останатите групи што го применуваат.

→ Секој внес на суровини во земјоделското стопанство треба посебно да се разгледа и одобри како посебен случај за секоја група што го применува стандардот.

→ Овој стандард ја обезбедува следливоста на произведената храна само во рамките на групата што го применува стандардот и во продажното место на Првата задруга на потрошувачи на органска храна - Наша Добра Земја. Штом производот излегува од рамките на групата што го применува стандардот, и надвор од продажното место на Првата кооператива на потрошувачи на органска храна - Наша Добра Земја, тогаш интегритетот и квалитетот на дадениот производ е веќе надвор од контролата на стандардот. Затоа овој стандард е идеалното решение за непосредните и локални купопродажни односи меѓу производителот и потрошувачот.

→ Во случај на пакување на готовиот производ треба да се следат пропишаните препораки, тоа да биде минимално, од биолошки разградливи состојки.

Процесот на стандардизација и издавање на одобрение

Вид на производители – кој производител може да се стекне со одобрение според овој стандард?

Овој стандард е соодветен за мали производители, кои главно своите производи ќе ги пласираат во Наша Добра Земја, или на слободниот пазар. Поради тоа што стандардот претставува нов систем, во првиот период најсоодветен пласман на производите е преку задругата.

Како мал производител се смета производител со земја од 1ха или помалку или има своја домашна градина во која произведува вишоци, истиот неопходно е да биде земјоделец - физичко лице.

Производителот мора да го има завршено курсот по пермакултурен дизајн (кој ќе се спроведува најмалку еднаш во годината), и да е наклонет и со познавање кон пермакултурните практики на производство и живеење.

За прифаќање и влез во тимот на производители кои произведуваат според стандардот, одлучуваат дотогашните производители во тимот.

Производители кои го имаат националниот органски сертификат е прифатливо да го имаат одобрението и за овој стандард.

Производител апликант за Стандардот на Наша Добра Земја не е неопходно да поседува и органски сертификат.

Производителите со одобрение според овој стандард ќе имаат приоритет во Наша Добра Земја во нивниот пласман, и со истите ќе се реализира поблиска соработка и договори за количества и видови на производи на годишно ниво.

Тимот за спроведување на стандардот

Членовите на тимот се ангажирани волонтерски. Тимот е составен од: најмалку едно лице од граѓабнскиот сектор, најмалку едно лице потрошувач, најмалку еден производител, и дополнително – доколку постои интерес од страна на локалната заедница – едно лице од Општината во која се спроведува стандардот.

Сите членови се самопрогласени (се пријавуваат во Наша Добра Земја, или таа ги назначува со нивна согласност) и секој член е назначен постојатно, се додека тој/таа не отстапи од членството. При тоа, самиот член/ка наоѓа своја замена и ја предлага до останатите членови.

Секој член од тимот мора да го има завршено пермакултурниот курс од 72 часа.

За спроведувањето на стандардот, постапката и обрските е запознаен пред да стане член. За тоа е одговорна задругата Наша Добра Земја.

Тимот го координира членот на Наша Добра Земја (документи, архива, координација на активности).

Имплементација и контрола

Секој заинтересиран производител ќе треба да искаже интерес за добивање на одобрение според стандардот во тимот за спроведување на стандардот. За контакти и подетални информации за членовите на тимот посетете ја веб страната www.dobrazemja.org

Постапката за стекнување на одобрението е следната:

Курсот резултира во дизајн на производство според пермакултурни принципи, што претставува документ со кој се аплицира во тимот за добивање на одобрение.

Секој производител треба успешно да заврши курс по пермакултурен дизајн (72ч курс според интернационална програма). Курсот ќе се организира во Македонија за најмалку три заинтересирани лица, или најмалку еднаш во годината. Објава за следен курс може да се види на www.dobrazemja.org.

Секој производител за време на организиран настан потпишува писмено и дава усно ветување за исполнување на принципите на пермакултурно одржливо производство.

Посета кај производителите е задолжителна.

Тестови на почва се прават кај секој производител. Трошокот за истите ги сноси производителот. Истите ги спроведува (логистички) тимот.

Секој нов производител треба да е прифатен и одобрен од останатите членови, кои веќе го имаат одобрението.

Одобрението гласи и се однесува на физичко лице, и подразбира дека севкупните практики се почитувани и меѓусебно одобрени помеѓу Наша Добра Земја и конкретниот производител. Истото не се однесува на конкретна парцела, производ или фарма во целост, или нејзин дел (назначено во одобрението).

Одобрението е издадено за неограничен период и не се обновува секоја година, се додека не се јави каква било причина за негово повлекување најавено од било која од двете страни.

Преодниот период не се одобрува според овој стандард, т.е. не се документира. Тимот одредува (зависно од дотогашната пракса на производство) дали е потребен преоден период или не, и за колкав период. Во преодниот период производителот нема одобрение и ги продава своите производи на слободниот пазар како и до тогаш.

Лого и означување

Производите произведени според овој стандард во продажба ќе бидат означени со симбол “Одобрено од Наша Добра Земја” во продажните локации на Наша Добра Земја. На тој начин купувачите ќе можат да ги препознаат истите. Стандардот ќе биде достапен во печатена верзија во продавницата на Наша Добра Земја, и во електронска верзија на www.dobrazemja.org.

Право на користење на ознаката има само производител, кој поседува одобрение.

Симболот е главно наменет за продажба на производите на продажните место/а на Наша Добра Земја, и со цел полесно и едноставно препознавање на производите од страна на купувачите и претставува гаранција за квалитетот на истите.

Регистрација на стандардот

Овој стандард е ќе биде регистриран под Creative Commons со следните можности и ограничувања:

Стандардот е слободен и отворен за користење од други лица/организации

Не смее да се користи за комерцијални цели

При употреба, треба да се наведе изворот (Наша Добра Земја)

Стандард за производство на храна на Наша Добра Земја

Општи услови

Управување со хабитатот

Управувањето со хабитатот е суштински аспект на примената на пермакултурните начела и мерки за производство на храна. Воедно го претставува првиот и основен чекор при преодот од конвенционалното земјоделство кон одржлив агроколошки систем заснован на принципите и техниките од пермакултурниот дизајн. Пермакултурата е применлив мултидисциплинарен пристап за дизајн на плодносни земјоделски системи и живеалишта, според примерите од природните еколошки системи. Пристапот се заснова на еколошки и биолошки принципи, применувајќи ги обновливите природни модели за да зголемат придобивките и да минимизираат напорите. Целта на пермакултурниот пристап е да се создаваат стабилни, продуктивни системи кои ги задоволуваат човечките потреби и хармонично ги обединуваат луѓето и земјата. При тоа се земаат предвид еколошките процеси на растенијата и животните, нивните прехранбени циклуси и климатските фактори. Потребите на жителите од храна, енергија, засолниште и инфраструктура се задоволуваат со проверени и докажани технологии во согласност со начелата на одржливиот развој.

Со цел да се овозможат поволни животни услови за сите организми во екосистемот дизајниран по пермакултурните начела, потребен е постојан дотек на органски материјал за нагубрување. Идеално дизајнираниот пермакултурен систем треба да биде доволно разновидно продуктивен за да го сведе внесот на суровини од надвор на минимум. Затоа препорачливо е да се создаде разновиден растителен и животински хабитат, така што ќе се намени соодветен простор за одгледување растенија и животни што обезбедуваат дополнителен прилив на хранливи органски состојки за нагубрување на пазарните култури. На пример, тоа може да бидат повеќегодишни билки или дрвја што го врзуваат азотот во почвата, насадени по рабовите на поинтензивно обработуваното земјиште или меѓу редовите со култури наменети за пазарот. Истите би ја имале и улогата на ограда, ветрозаштитни појаси и прибежишта за полезните инсекти, диви животни и птици.

Препорачливо е да се води дневник во кој се запишуваат сите забелешки во врска со управувањето и развојот на земјоделското стопанство, почнувајќи од состојбата пред, при преодот и при воспоставувањето на земјоделското стопанство врз основа на пермакултурниот дизајн, како и сите влезни и излезни фактори во однос на земјоделското стопанство, сите потребни секојдневни активности и трошоци изразени во сила, време, финансии и сл. Врз основа на собраните и систематизирани податоци во дневникот би се составувале сезонски и повеќегодишни планови за одржување и развој на земјоделското стопанство во согласност со Стандардот за производство на храна на Наша Добра Земја.

Разновидност - Биодиверзитет

Разновидноста при одгледувањето растителни култури е вториот најважен чекор од пермакултурниот начин на управување на земјоделското стопанство и не само што ја потпомага заштитата од штетници и болести, туку ја овозможува и рамнотежата меѓу хранливите органски и минерални состојки во почвата. Разновидноста се постигнува со мешани посеви и насади од растенија што се заемно полезни, или периодична ротација со мешункасти растенија што врзуваат азот. Препорачливо е да се одгледуваат и растенија што служат како стапици за штетниците. Препорачливо е да се овозможуваат разновидни услови за еколошки микрохабитати каде што би се развивале заедници од полезни организми што помагаат при одржувањето на плодноста на почвата и заштитата од штетници и болести - бактерии, алги, габи, растенија, инсекти, артроподи, нематоди, црви, водоземци, влекачи, птици, цицачи итн.

Вклученост на животните

Со оглед на тоа дека родноста на пазарните култури во голема мера зависи од постојаното внесување на арското ѓубриво, препорачливо е да се вклучат барем добитокот и живината како речиси неопходни елементи за воспоставување поодржливи еколошки соодноси. Земјоделското стопанство може да се развива и со помош на дивиот жив свет, ако им се овозможи на полезните животински видови да се прехрануваат непречено со штетниците. Сите животински видови може да бидат од полза, ако јасно се увидат нивните потреби, однесувања и последиците од нивните дејствија, за потоа да се вклучат ефикасно како елементи од пермакултурниот дизајн на земјоделското стопанство.

Преоден период

Неопходното време за да се исполнат условите на Стандардот за производство на храна на Наша Добра Земја е дефинирано како преоден период. Со други зборови тоа е задолжителниот временски опсег за даденото конвенционално земјоделско стопанство да добие целосен статус на член во група што работи според Стандардот за производство на храна на Наша Добра Земја. Целокупното земјоделско стопанство, вклучително со сите посеви, насади, овоштарници и домашни животни, ќе биде преуредено со пермакултурен пристап според претходно изработени дизајн и развоен план за имотот. Не е дозволена паралелна или делумна конверзија на земјоделското стопанство според Стандардот за производство на храна на Наша Добра Земја. За новостекнатите полиња или конвенционално уредуваните полиња преодниот период не смее да трае покусо од 24 месеци во случај на сезонски и едногодишни култури, а не смее да трае покусо од 36 месеци во случај на повеќегодишни и трајни култури од последниот ден на употреба на забранетите внесови во земјоделското стопанство или од денот на давањето заклетва, зависно што е од подоцнежен датум.

Времетраењето на преодниот период може најмногу да се намали на 12 месеци, под услов да не се употребувала ниту една забранета супстанција најмалку во текот последните три години пред конверзијата; исто така нужно е сите членови на локалната група да се целосно задоволни и при тоа јавно да ја изразат својата согласност со веродостојноста на доказите дека барем минатите три години не биле внесувани и употребувани никакви синтетички супстанции во земјоделското стопанство.

Преодниот период за одгледување домашни животни и производство на храна од животинско потекло не смее да биде покус од 12 месеци, под услов животните да се хранат исклучиво и целосно со храна произведена според стандардот, прихрана, крма или силажа; при што нужно е сите членови на локалната група да се целосно задоволни и при тоа јавно да

ја изразат својата согласност дека веродостојно се исполнети сите услови според Стандардот за производство на храна на Наша Добра Земја барем пред 12 месеци.

Тимот што го одржува и развива стандардот одредува за секој случај посебно во зависност од дотогашната пракса на производство) дали е потребен преоден период или не, и за колкав период. Во преодниот период производителот нема одобрение и ги продава своите производи на слободниот пазар како и до тогаш.

Контрола на загадувањето

Земјоделските стопанства според стандардот треба да се водат со помош на ефикасни мерила за проверка на случајно загадување со забранети супстанции преку воздушен или воден пат. Сите земјоделски стопанства треба да бидат заштитени одоколу со растителна ограда (жива ограда од густе грмушки и дрворед) или да одржуваат бафер зона со широчина од најмалку три метри. Земјоделските стопанства треба да се заштитат и од дотекот на загадената од околните конвенционално обработувани земјоделски површини. Тоа може да се постигне со соодветно поставени насипи и одливни канали на теренот.

Зачувување на почвата

Редовно треба да се преземаат соодветни мерки за да се спречи ерозијата, салинизацијата и набивањето на почвата. Строго е забрането да се сече и пали пошумениот дел од земјиштето. Не смее да се гори сламата или било кој друг органски материјал, туку треба да се вклучи во кружниот тек на органската материја во земјоделското стопанство и да се употреби за компост, малч или зелено ѓубриво. Треба да се одбегнува прекумерната обработка на почвата со длабоко орање и превртување на почвените слоеви. Треба да се обезбедат поволни услови за развој на полезните микроорганизми во почвата што придонесуваат за зголемувањето на хумусниот слој и ја одржуваат почвата во соодветна состојба да впије што е можно поголемо количество вода при врнежите.

Зачувување на водата

Треба да се спречи непотребното одлевање на површинската вода при поројни врнежи со помош на соодветни теренски зафати и одржувањето на квалитетот на почвата. Треба да се одбегнува прекумерната и несоодветна употреба на водата за наводнување или други намени. Треба да се намали на минимум црпењето на подземните води. Нужно е да се заштитат подземните и површинските води во земјоделското стопанство од загадување. Препорачливо е да се намали испарувањето на водата од површинските слоеви на почвата со помош на покривки од растително потекло во облик на малч што овозможува услови за развој на полезните почвени микроорганизми. Препорачливо е да се собира што е можно поголемо количество вода на соодветни начини и тоа да се искористува максимално економично, особено во сушните периоди.

Стандардни услови за одгледување растенија, габи и алги

Селекција на семенски, мицелиумски и посадочен материјал

При селекцијата на семенскиот, мицелиумскиот и посадочниот материјал треба да се внимава на тоа одбраните култивари да бидат приспособени на локалните услови, почнувајќи од почвениот состав, микроклимата, соодветни за агроколошкиот пристап, отпорни на штетници и болести, препорачливо од органско или локално традиционално потекло и сл.

Во случај да не се достапни семенски, мицелиумски и посадочни материјали од органско потекло, тогаш дозволено е да се употребуваат исклучиво хемиски нетретирани материјали од конвенционално потекло. Најстрого е забрането да се употребуваат генетски модифицирани семиња, полен, трансгенетски растенија или садници.

Препорачливо е сезонски да се зачувува и одбира семенскиот и посадочниот материјал што е најдобро приспособен за локалните услови на земјоделското стопанство. Тоа се прави со цел да се одржува личната резерва и да се развива разновидноста на автохтоните култивари преку размена и воспоставување на семенска банка во соработка со сите учесници во одржувањето, примената и развојот на Стандардот за производство на храна на Наша Добра Земја. На тој начин се намалува зависноста од конвенционалните продажни центри за семенски и посадочни материјали и се зголемува одржливоста на сите вмрежени земјоделски стопанства што се уредуваат во согласност со Стандардот за производство на храна на Наша Добра Земја.

Наѓубрување

Основните суровини за наѓубрување треба да бидат обезбедени и произведени во рамките на земјоделското стопанство што се уредува во согласност со Стандардот за производство на храна на Наша Добра Земја. Тоа подразбира целокупниот органски материјал од микробиолошко, растително или животинско потекло што е достапен во земјоделското стопанство и е соодветен за употреба како средство за наѓубрување, да биде максимално ефикасно искористен. Препорачливо е редовно да се подготвува компост, да се нанесе почвена покривка од растително потекло (малч), да се одгледуваат растителни култури наменети за зелено наѓубрување, да се одгледуваат мешани насади во заемно полезни растителни заедници, да се подготвува арско ѓубриво, сезонски да се ротираат културите со растителни видови што врзуваат азот во почвата, да не се оштетува хумусниот слој и да се поткрепуваат симбиотските односи меѓу кореновите системи и микроорганизмите во облик на ризобиум и микориза. Се охрабруваат обидите за одгледување габи во непосредна близина на растителните видови, на кои тоа би им било од полза, со цел да се создадат колку што е можно поцеловити екосистемски соодноси.

Микробиллошките препарати како биофертилизаторите, биодинамичките препарати, растворите со полезно ефективни микроорганизми, компостните чаеви и сл. може да се употребуваат по проверката на составот и потеклото на истите.

Минералните ѓубрива смее да се употребуваат исклучиво во природна правлива состојба без синтетички адитиви или раствор, само во умерени и урамнотежени количества што не наштетуваат на почвениот микроекосистем.

Употребата на синтетичките вештачки ѓубрива во каков било облик, непосредно или посредно, е најстрога забранета. Смее да се купува и употребува материјал за наѓубрување и од други производители, кои не го применуваат Стандардот

за производство на храна на Наша Добра Земја, само под услов ако може да се провери и утврди дека не биле користени забранети супстанции при подготовката на ѓубривото и дека е составено исклучиво од органски биолошки разградливи состојки од микробско, растително или животинско потекло.

Управување со штетници, болести, плевели и регулатори за растеж

Изборот на растителните видови и култивари што се отпорни на штетниците и болестите; разновидните посеви и насади од заемно полезни растенија; одгледувањето растителни видови што служат како стапица за штетниците; соодветната и навремената ротација на културите; зелените ѓубрива; урамнотеженото наѓубрување; навременото сеење, садење и пресадување; малчирањето, пермакултурните, механичките и биолошките мерки за заштита (вклучително и употребата на инсекти што се предатори или паразитираат на штетниците); нарушувањето и прекините во животните циклуси на штетниците; овозможувањето на опстанокот и изработката на живеалишта и прибежишта за организмите што се непријатели на штетниците - сите овие мерки треба да бидат предвидени при дизајнот на програмата за заштита од штетници.

Микробиолошките препарати за контрола на штетниците, какви што се биопестицидите може да се употребуваат. Исто така може да се употребуваат препаратите и растворите за контрола на штетниците добиени по пат на ферментација или ботаничките екстракти што се произведени во рамките на земјоделското стопанство што се управува според Стандардот за производство на храна на Наша Добра Земја.

Термичката контрола на плевелите или термичката стерилизација на почвите може да се примени само во исклучителни случаи кога тоа е апсолутно нужно.

Смее да се купуваат и употребуваат микробиолошки и ботанички препарати што се произведени и надвор од земјоделското стопанство, под услов истите да се барем одобрени според критериумите на сертификациските тела за органско производство.

Употребата на синтетичките хербициди, фунгициди, инсектициди и останатите синтетички хемиски препарати, вклучително со хормоните, регулаторите за растеж и синтетичките бои, е најстрога забранета.

Исто така забранета е и употребата на генетски модифицираните организми или какви било производи што содржат состојки од трансгенетско потекло.

Опрема, орудија, простории и садови за складирање и одгледување

Целата земјоделска опрема, помагалата, орудијата и алатките мора да се измијат и исчистат пред употребата. Просториите, вреќите и садовите што се употребуваат за берба, чување и пренос на прехранбените производи мора да бидат чисти, без какви и да е траги од хемиско или биолошко загадување, исто така не смее претходно да биле употребувани за конвенционални производи или за трансгенетски производи. Просториите, вреќите и садовите што се употребуваат за одгледување габи или алги мора да бидат чисти, без какви и да е траги од хемиско или биолошко загадување, исто така не смее претходно да биле употребувани за конвенционални производи или за трансгенетски производи.

Складирање и транспорт

Агроеколошките производи според Стандардот за производство на храна на Наша Добра Земја мора да бидат постојано заштитени од мешање со конвенционалните производи. Употребата на синтетички или хемиски пестициди или фумиганти (задушувачи) за складирање е забранета. Природните и традиционалните начини и средства за складирање се дозволени под услов да не ги загадуваат или затрујуваат производите и животната околина.

Треба да се истакне е дека врз основа на потребите и вредностите од кои произлегува Стандардот за производство на храна на Наша Добра Земја, се претпочита употребата на што е можно посвежи и непреработени производи од проверено локално географско потекло, во рамките на најмногу 200 километри растојание меѓу местоположбата на производителот и местоположбата на потрошувачот. При тоа во што е можно покус временски период производите треба да бидат доставени во свеж облик, без да бидат во текот на транспортот изложени на каков и да е вид загадување. Тоа подразбира да се следат упатствата за посебни и чисти простории, опрема, орудија и садови, што јасно ја исклучува можноста за мешање или допир на произведената храна според Стандардот за производство на храна на Наша Добра Земја со конвенционални или трансгенетски производи. Препорачливо е за време на складирањето, ракувањето и транспортот да се одбираат начини што го минимизираат штетното влијание врз животната околина, трошат најмалку енергија, гориво и време, се со цел да се намали еколошкиот отпечаток при целиот процес. Погоре наведените процеси се под надзор на сите засегнати учесници во примената на Стандардот за производство на храна на Наша Добра Земја.

Стандардни услови за одгледување животни

Услови за преод

Целото земјоделско стопанство, вклучувајќи ги и добитокот и живината, треба да се преобрати во пермакултурен екосистем според Стандардот за производство на храна на Наша Добра Земја во рамките на јасно определен временски преоден период. Делумната или паралелната конверзија според Стандардот за производство на храна на Наша Добра Земја не е дозволена по истекот на 24 месеци од почетокот на преодниот период. Минималниот преоден период за сите животни освен живината не смее да биде покус од 12 месеци. Живината преодредена за несење или за месо треба да се прехранува исклучително со храна што ги исполнува условите на стандардот (по можност снабдена во рамките на истиот агроекосистем или од проверени надворешни извори) почнувајќи од вториот ден по испилувањето па натаму. Тимот што го одржува и развива стандардот одредува за секој случај посебно во зависност дали е потребен преоден период или не, и за колкав период. Во преодниот период производителот нема одобрение и ги продава своите производи на слободниот пазар како и до тогаш.

Услови за одгледување

Условите во околината за одгледување животни треба да обезбедуваат слободно движење, доволен пристап до свеж воздух, сончева светлина, чиста вода, чисти легла и одмаралишта, заштита од прекумерната изложеност на сонце, врнежи, ветришта и сл.

Осакатувањето на домашните животни во каков било облик е забрането, освен во случаите кога се нужни при здравствените хируршки интервенции, кастрацијата и прстенувањето.

Раси и расплод

Животинските раси треба да се одбираат според приспособеноста на локалните услови. Целите на расплодот не треба да отстапуваат од природното однесување на животните и мора да бидат насочени кон одржувањето на нивното здравје во добра состојба. Техниките за размножување треба да бидат природни. Вештачкото оплодување не е дозволено. Хормоналните третмани и вештачки предизвиканите раѓања не се дозволени, освен ако не се применуваат од здравствени причини со совет, надзор и присуство на ветеринар. Не е дозволено одгледувањето на егзотични или загрозени видови, за кои опстанокот во несоодветните локални услови би претставувал здравствен предизвик.

Не е дозволено одгледувањето на трансгенетски животински видови или генетски модифицирани раси.

Исхрана на животните

Добитокот и живината препорачливо е да се хранат со произведената храна во земјоделското стопанство каде што живеат, во случај да се јави потреба за внес на храна од надвор, тогаш првенство имаат другите производители што работат според Стандардот за производство на храна на Наша Добра Земја, а ако ниту останатите во локалната група немаат доволно храна може да се купува и употребува храна исклучиво од органско потекло со добар квалитет. Исто така храната може да се собере и од дивината, под услов да не се наруши животната околина во дивиот екосистем и да се работи за проверено чисто подрачје каде што нема загадувачи и не се употребуваат забранети супстанции. Препорачливо е да се употребуваат што помали количества од индустриските погони за органска сточна храна за да се одржува колку што е можно помал еколошки отпечаток во земјоделското стопанство. При тоа не смее да се употребуваат прехранбени производи што содржат синтетички додатоци за боја.

Не е дозволена употребата на сточна храна од конвенционалните индустриски погони.

Важно е да се нагласи дека не е дозволена употребата на следниве производи при исхраната на домашните животни:

- Синтетички поттикнувачи на растежот
- Синтетички засилувачи на вкусот
- Конзерванс
- Вештачки бои за храна
- Уреа
- Животински нуспроизводи
(нпр. Отпадоци од кланица) на преживарите
- Измет или каков и да е друг животински екскрет, дури и да е технолошки преработен
- Храна изложена на растворувачи (нпр. хексан) при процесот на екстракција (храна од соја и маслодајна репка)
- Храна подготвена со додатоци од други хемиски агенси
- Чисти аминокиселини
- Генетски модифицирани организми и производи од истите
- Витамини, елементи во трагови и суплементи може да се употебуваат само од природно потекло, во соодветно количество и со определен квалитет.

Ветеринарни лекарства и препарати

Благосостојбата на животните е првата мисла-водилка при изборот на здравствениот третман. Најпрво треба да се направи обид со умерени природни лекарства и методи, ако ништо од тоа не успева треба благовремено да се побара помош од ветеринар и особено внимателно да се употребуваат пропишаните конвенционални лекарства. Да не се избрзува со примената на конвенционалните лекарства, да се придржува строго до пропишаните дози, но и да не се одолговлекува при очигледните случаи кога природните лекарства и методи не го даваат посакуваниот резултат.

Во случај да се употребуваат конвенционалните ветеринарни лекарства, периодот на воздржување да трае барем двојно од пропишаниот период за воздржување од производите на заболеното животно.

Употребата на следниве супстанции е строго забранета:

- Синтетички поттикнувачи на растежот;
- Супстанции од синтетичко потекло за зголемување на продуктивноста, поттикнување или потиснување на растежот;
- Хормони за предизвикување еструс и синхронизација на овулацијата.

Вакцинацијата треба да се врши само во случаите кога се знае дека определна болест е хроничен проблем во регионот или се очекува епидемија. Законски задолжителните вакцини мора да се применуваат навремено. Вакцините што содржат трансгенетски материјал се строго забранети.

Услови за пчеларство

Со оглед на тоа дека пчеларството спаѓа во областа на одгледувањето животни, важат истите општи начела. Препорачливо е да се употребуваат топ-бар кошници без целосно изработена рамка од восок, туку да им се препушти на пчелите сами да го направат саќето. Исто така се препорачува да се вади мед во умерени количества, за да не се загрозува опстанокот на пчелните семејства. Згора на тоа треба да се исполнат и следниве услови:

- Кошниците за пчели треба да бидат изработени од природни материјали без токсични додатоци.
- Кошниците за пчели треба да бидат сместени во земјоделски стопанства управувани според Стандардот за производство на храна на Наша Добра Земја, или во диви подрачја, далеку од полињата или пределите каде што се употребуваат забранети супстанции.
- Ветеринарните лекаства или антибиотиците не смее да се употребуваат при пчеларењето.
- При пчеларењето не се употребуваат репеленти што содржат забранети супстанции.
- За заштита од штетници и болести, како и за дезинфекција на кошницата дозволена е употребата на сода бикарбона, млечна, оксална, оцетна, мравја киселина, сулфур, етерични масла и *Bacillus thuringensis*.

Стандардни услови за ракување, складирање и преработка на храната

Општи услови

Во овој почетен стадиум на развојот на Стандардот за производство на храна на Наша Добра Земја не се целосно покриени преработката, ракувањето и долготрајното складирање (над седум дена) од проста причина дека за тоа уште не се обезбедени доволно капацитети. Стандардот за производство на храна на Наша Добра Земја е исклучиво наменет за употребата на свежи и непреработени производи од проверено локално географско потекло, во рамките на најмногу 200 (двесте) километри растојание меѓу местоположбата на производителот и местоположбата на потрошувачот. При тоа во што е можно покус временски период производите треба да бидат доставени во свеж облик, без да бидат во текот на транспортот изложени на каков и да е вид загадување. Преработката на прехранбените производи според Стандардот за производство на храна на Наша Добра Земја не се препорачува и не е покриена со стандардот.

Складирање и чување

Агроеколошките производи според Стандардот за производство на храна на Наша Добра Земја не смее да се складираат, чуваат, пакуваат и транспортираат заедно со ковенционални, неоргански или трансгенетски производи, со цел да се спречи можната контаминација или мешање. Затоа треба да се преземат соодветни мерки што ги заштитуваат производите во согласност со Стандардот за производство на храна на Наша Добра Земја од несакан допир со ковенционални, неоргански или трансгенетски производи, како и ефикасна заштита од допир со забранети супстанции во текот на складирањето, чувањето, пакувањето и транспортот.

Употребата на синтетички или хемиски конзерванси, фумиганти (задушувачи) и сл. за складирање е забранета.

Дозволено и препорачливо е да се контролира температурата и влагата при складирањето, чувањето и транспортот на производите, но не се препорачува длабокото замрзнување на истите. Препорачливо е сушењето на производите по механички пат, но не е дозволена фумигацијата со гасови. Не е дозволена употребата на етилен во гасовита состојба за да се предизвика зрењето на производите.

Состојки, додатоци и помагала за преработка

Иако преработката на прехранбените производи според Стандардот за производство на храна на Наша Добра Земја не се препорачува и не е покриена со стандардот; сепак за да се овозможи идниот развој на Стандардот за производство на храна на Наша Добра Земја, подолу е понуден појдовен список на препорачани и забранети состојки, додатоци и помагала за преработка:

→ Состојките и додатоците од проверено агроколошко потекло, произведени според Стандардот за производство на храна на Наша Добра Земја, во рамките на локалните групи што го применуваат стандардот се претпочитаат првенствено.

→ Водата и солта може да се употребуваат без ограничувања.

→ За ферментирани и микробиолошки производи треба да се употребуваат исклучиво состојки од проверено агроколошко потекло во согласност со Стандардот за производство на храна на Наша Добра Земја.

→ Дозволено е да се употребуваат и комерцијани микробиолошки формули и препарати за инокулација при производството, но само по претходна проверка и усогласеност со Стандардот за производство на храна на Наша Добра Земја.

→ Во случаите кога не се достапни состојки од проверено агроколошко потекло или се потребни состојки што не се произведуваат во земјоделските стопанства, под услов истите да се во согласност со Стандардот за производство на храна на Наша Добра Земја, тогаш количеството што е дозволено да се употреби изнесува максимално 5% од вкупната сува маса (исклучувајќи ги водата и солта) на суровината.

→ Употребата на генетски модифицирани организми при производството е забранета.

→ Минерали, витамини и други слични состојки од синтетичко хемиско потекло не смее да се употребуваат.

Преработка

Преработката на прехранбените производи според Стандардот за производство на храна на Наша Добра Земја не се препорачува и не е покриена со стандардот. Тоа е со цел да се зачува агроеколошкиот интегритет на прехранбените производи во согласност со Стандардот за производство на храна на Наша Добра Земја и тековните капацитети на сите засегнати учесници во одржувањето, примената и развојот на стандардот.

Пакување и означување

Препорачливо е да се одбегнува каков и да е облик на пакување на производите, освен во случаите кога тоа е неопходно, со цел да се намали еколошкиот отпечаток на производите.

Под услов пакувањето на производот да е нужно, тогаш треба да се следат овие упатства:

Пакувањето и материјалите за пакување не смее да влијаат на природните својства на производот и треба да имаат исклучиво заштитна намена.

